

การวิจัยขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาตำราและสื่อการสอนภาษาญี่ปุ่นด้านการฟังระดับต้นเพื่อผู้เรียนชาวไทย(2)

—แนวทางการสอนเสียงที่ฟังออกยาก—

สุกัญญา ทองดินอก

1. บทนำ

งานวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาตำราและสื่อการสอนภาษาญี่ปุ่นด้านการฟังโดยเน้นในส่วนเนื้อหาและสิ่งทีผู้สอนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยสามารถนำมาใช้เพื่อการสอนภาษาญี่ปุ่นด้านการฟังได้ ซึ่งรวมไปถึงเรื่องการเรียนการสอนเรื่องระบบเสียงด้วย โดยเริ่มจากการศึกษาในเรื่องของระบบเสียง และใช้บทสรุปในเรื่องเกี่ยวกับตำราและสื่อการสอนด้านการฟังของ トーンディノック (2004) เป็นบรรทัดฐานในการเสนอแนวทางการสร้างตำราแบบเป็นรูปธรรม

ในการฝึกทักษะด้านการฟังหากขาดความรู้ในเรื่องระบบเสียงทำให้เกิดปัญหาได้ ดังเช่น 垣田 (1984) ได้กล่าวไว้ว่าปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการฟังมีอยู่ 3 ประการคือ 1.ความสามารถในการฟังของผู้ฟังเอง 2.ความเร็วของสาร และ 3. ปัญหาในการแยกเสียง (音素の識別の困難点) ดังนั้นความรู้เรื่องระบบเสียงจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ไม่สามารถละเลยได้ แต่การศึกษารวมทั้งการวิจัยในเรื่องของระบบเสียงภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทยยังไม่แพร่หลาย และงานวิจัยส่วนใหญ่จะเน้นในด้านการออกเสียง ส่วนด้านการฟังและการพัฒนาตำราและสื่อการสอนยังมีไม่เพียงพอ นอกจากนั้นแล้ว ตำราที่มีจำหน่ายโดยทั่วไปเป็นตำราสำหรับผู้เรียนที่ศึกษาในประเทศญี่ปุ่น เนื้อหาในตำราหรือสถานการณ์ที่กำหนดในบทสนทนาเป็นสถานการณ์ที่เกิดในประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นเรื่องไกลตัวสำหรับผู้เรียนชาวไทยที่ศึกษาภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทย อีกทั้งการขาดข้อมูลข่าวสารหรือความรู้ต่างๆที่เกี่ยวกับญี่ปุ่นรวมถึงความรู้ในเรื่องธรรมเนียมปฏิบัติและวัฒนธรรมแบบญี่ปุ่น ทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาในตำราได้ยากและไม่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ นอกจากนี้ยังมีปัญหาในส่วนของผู้สอน ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 กรณีคือ กรณีที่ผู้สอนเป็นอาจารย์ชาวญี่ปุ่นมีข้อจำกัดในเรื่องความสามารถในการใช้ภาษาไทยทำให้ไม่สามารถอธิบายได้อย่างกระจ่าง และกรณีที่ผู้สอนชาวไทยโดยเฉพาะผู้ที่ยังมีประสบการณ์ทางการสอนภาษาญี่ปุ่นไม่มาก ขาดความมั่นใจในการออกเสียงภาษาญี่ปุ่น ขาดความรู้เรื่องเทคนิควิธีการสอนภาษาญี่ปุ่น และไม่สามารถสร้างตำราและสื่อการสอนได้เอง

งานวิจัยนี้จึงมุ่งหาแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น โดยมีขอบเขตและวิธีการดังนี้ ชั้นแรกศึกษาและเปรียบเทียบเรื่องระบบเสียงในภาษาไทยและระบบเสียงในภาษาญี่ปุ่นรวมทั้งศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสรุปเสียงในภาษาญี่ปุ่นที่ฟังยากสำหรับผู้เรียนชาวไทย และนำผลที่ได้จากการสรุปเสนอแนวทางการสอนที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียนชาวไทย รวมถึงเสนอตัวอย่างแบบฝึกหัด (task) ในตำราและสื่อการสอนที่ฟังประสงค์

2. ประเด็นที่สำคัญในการสอนจากมุมมองทางด้านระบบเสียง

ในบทที่สองนี้ จะศึกษาเพื่อหาข้อสรุปถึงเสียงที่เป็นปัญหาสำหรับผู้เรียนชาวไทย และนำมาเป็นพื้นฐานในการตั้งประเด็นที่สำคัญในการสอน โดยเปรียบเทียบตารางที่ 1 เสียงในภาษาไทยและตารางที่ 2 เสียงในภาษาญี่ปุ่นและอ้างอิงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งได้แก่ งานวิจัยของ 鈴木 (1963), 大西 (1976), 大西 (1977) และ アサダーユツト (2004)

2.1 เปรียบเทียบระบบเสียงในภาษาไทยและระบบเสียงในภาษาญี่ปุ่น

ตารางที่ 1 เสียงในภาษาไทย

เสียงพยัญชนะ		ริมฝีปากทั้งคู่	ริมฝีปากล่างกับฟันบน	ปุ่มเหงือก	เพดานแข็ง	เพดานอ่อน	เส้นเสียง
เสียง กัก	ไม่ก้อง	p(ป)		t (ต)	c (จ)	k (ก)	? (อ)
	ไม่มีลม						
	ไม่ก้อง มีลม	ph(พ)		th (ท)	ch (ช)	kh (ค)	
	ก้อง ไม่มีลม	b(บ)		d(ด)			
เสียดแทรก			f (ฟ)	s (ซ)			h (ฮ)
นาสิก		m (ม)		n (น)		ŋ (ง)	
กระทบ(ริว)				r (ร)			
ข้างลิ้น				l (ล)			
กึ่งสระ		w (ว)			j (ย)	(w) (ว)	
เสียงสระ					หน้า	กลาง	หลัง
					i (อิ)	u (อึ)	u (อุ)
					e (เอะ)	ə(เออะ)	o(โอะ)
					ɛ (แอะ)		ɔ(โอะ)
							a (อะ)
วรรณยุกต์		สามัญ เอก โท ตรี จัตวา					

ปรับปรุงและดัดแปลงจากจินดา เสงสมบุญ (1999) ภาษาศาสตร์เบื้องต้น. สุวีริยาสาส์น

ตารางที่ 2 เสียงในภาษาญี่ปุ่น

เสียง พยัญชนะ		ริมฝีปากทั้งคู่	ริมฝีปากล่าง กับฟันบน	ปุ่ม เหงือก	ปุ่มเหงือก · เพดานแข็ง	เพดานแข็ง	เพดานอ่อน	ลิ้นไก่	เส้นเสียง
เสียง กัก	ไม่ ก้อง	p (ぱ)		t (た)			k (か)		? (あっ)
	ก้อง	b (ば)		d (だ)			g (が)		
กึ่ง เสียด แทรก	ไม่ ก้อง			ts (っ)	tʃ (ち)				
	ก้อง			ɕ (ざ)	ɕʃ (ぢ)				

เสียง แทรก	ไม่ ก้อง	θ (ㄒ)		s (ㄝ)	ʃ (ㄝ)	ç (ㄷ)			h (ㄏ)
	ก้อง			z (ㄝ)	ʒ (ㄝ)				
นาสิก		m (ㄇ)		n (ㄋ)		ɲ (ㄋ)	ŋ (ㄋ)	ŋ (ㄋ)	
ลิ้นกระดก				r (ㄹ)					
กึ่งสระ		w (ㅜ)				j (ㅇ)	w		
เสียงสระ						หน้า	กลาง	หลัง	
						i (ㅣ)		u (ㅡ)	
						e (ㅔ)		o (ㅓ)	
						a (ㅏ)			

ปรับปรุงและดัดแปลงจาก 日本語教育学会(1982)日本語教育事典縮別版 大修館書店

2.1.1 เสียงสระ

ในภาษาไทยมีสระเสียง [a],[i],[u],[e],[o] เหมือนกับเสียงสระในภาษาญี่ปุ่น มีความแตกต่างในเรื่องการออกเสียงเพียงเล็กน้อย สระเสียงเดียวในภาษาญี่ปุ่นจึงไม่เป็นปัญหาสำหรับผู้เรียนชาวไทย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องไม่ได้กล่าวถึงปัญหาในเรื่องเสียงสระ มีเพียง 鈴木 (1963) ที่ได้กล่าวถึงเสียง [i] ในภาษาญี่ปุ่นว่าเป็นเสียง 硬口蓋音化 เมื่อผสมกับเสียงพยัญชนะทำให้พยัญชนะกลายเป็นเสียง 硬口蓋音化 ด้วย ทำให้เป็นปัญหาสำหรับผู้เรียนภาษาญี่ปุ่น

นอกจากนี้เมื่อศึกษาดูจะพบว่าภาษาไทยมีความแตกต่างจากภาษาญี่ปุ่นในเรื่องของสระประสม กล่าวคือในภาษาไทยไม่มีสระประสมบางเสียง เช่น [a] + [e] ทำให้ได้ยินเป็นเสียง [a] + [i] นอกจากนี้เสียงสระสองเสียงเมื่ออยู่ติดกันออกเสียงเชื่อมโยงกันเช่น [i][a] ผู้เรียนชาวไทยจะฟังออกเป็น [i a] คือ 1 เสียง ไม่สามารถแยกเป็นสองเสียงได้ ปัญหาเหล่านี้เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ฟังแล้วจับคำศัพท์ได้ยาก

2.1.2 เสียงพยัญชนะ

ภาษาไทยไม่มีเสียงพยัญชนะ [g],[ts],[f],[dz],[dʒ],[θ],[ʃ],[ç],[z],[ʒ],[ɲ],[ŋ],[r] ทำให้มีปัญหาในการฟังเนื่องจากเสียง [g] คล้ายกับเสียง [k], เสียง [ts] คล้ายกับเสียง [s], เสียง [f] คล้ายกับเสียง [s], เสียง [ʃ] [dz] คล้ายกับเสียง [s] และเสียง [dʒ] คล้ายกับเสียง [f][ʃ] สำหรับผู้เรียนชาวไทยฟังแล้วแยกออกยาก ซึ่งในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่อ้างอิงข้างต้น ทุกฉบับกล่าวตรงกันว่าเสียง [g],[ts],[f],[dz],[dʒ],[ʃ],[z],[ʒ] เป็นปัญหาสำหรับผู้เรียนชาวไทย สำหรับเสียง [θ],[ç],[ɲ],[ŋ],[r] งานวิจัยที่เกี่ยวข้องไม่ได้ยกเป็นปัญหาใหญ่ อาจเนื่องมาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้วิจัยเน้นในเรื่องการออกเสียงเช่น 「ㄒㄨ」 ถึงจะออกเสียงว่า /θune/ หรือ /fune/ ก็สามารถสื่อความได้ ในกรณีของเสียง [ç],[ɲ],[ŋ],[r] ก็เช่นเดียวกัน แต่ในด้านการฟังแล้ว เสียงที่ไม่มีในภาษาไทยเหล่านี้สำหรับผู้เรียนชาวไทยแล้วฟังออกยากและก่อให้เกิดปัญหาฟังผิดได้ เช่น 「フ」 ฟังเป็นเสียง /ku/ เป็นต้น

2.1.3 พยางค์

ในภาษาไทยมีพยางค์หรือกลุ่มของเสียงที่ประกอบกันเป็นคำมีลักษณะแตกต่างกันหลายแบบ จินดา(1999) กล่าวถึงพยางค์ในภาษาไทยว่า ส่วนใหญ่เป็นคำพยางค์เดี่ยวและให้รายละเอียดว่าลักษณะคำพยางค์เดี่ยวของไทยมีดังนี้ (C=พยัญชนะ1หน่วย, CC= พยัญชนะ2หน่วยหรือพยัญชนะควบ, V= สระเสียงสั้น, VV= สระเสียงยาว, N= พยัญชนะสะกดที่เป็นพยัญชนะนาสิกและพยัญชนะกึ่งสระ, S= พยัญชนะสะกดที่เป็นพยัญชนะกัก, t= เสียงวรรณยุกต์ (0 = สามัญ, 1=เอก, 2=โท, 3=ตรี, 4=จัตวา)

- ① CVV/t คำพยางค์เดี่ยวที่ประกอบด้วย พยัญชนะต้น สระเสียงยาวหรือสระประสมและเสียงวรรณยุกต์ เช่น มา/maa/ CVV/0
- ② CVN/t คำพยางค์เดี่ยวที่ประกอบด้วย พยัญชนะต้น สระเสียงสั้น พยัญชนะนาสิกหรือพยัญชนะกึ่งสระและเสียงวรรณยุกต์ เช่น เล่น/lên/ CVN/2
- ③ CVS/t คำพยางค์เดี่ยวที่ประกอบด้วย พยัญชนะต้น สระเสียงสั้น พยัญชนะเสียงกัก และเสียงวรรณยุกต์เอกหรือ ตรี เช่น ชัก/sák/ CVS/3
- ④ CVVN/t คำพยางค์เดี่ยวที่ประกอบด้วย พยัญชนะต้น สระเสียงยาวหรือสระประสม พยัญชนะนาสิกหรือพยัญชนะกึ่งสระและเสียงวรรณยุกต์ เช่น มิ่น /mĩnn/ CVVN/4
- ⑤ CVVS/t คำพยางค์เดี่ยวที่ประกอบด้วย พยัญชนะต้น สระเสียงยาวหรือสระประสม พยัญชนะเสียงกักและเสียงวรรณยุกต์เอกหรือโทหรือตรี เช่น ปาก/pàak/ CVVS1

ส่วนภาษาญี่ปุ่นนั้นมีโครงสร้างของพยางค์หรือ mora ดังนี้ สระเสียงสั้น1เสียง =1mora พยัญชนะ1เสียง+(เสียงกึ่งสระ)+สระเสียงสั้น1เสียง =1mora เสียงกัก1เสียง =1mora เสียง 撥音 (ん) 1เสียง =1mora เช่น

おおさか (大阪) สระ+สระ+พยัญชนะ (+สระ)+พยัญชนะ (+สระ) =4mora

おんな(女) สระ+เสียง 撥音 (ん) +พยัญชนะ (+สระ) =3mora

ざっし (雑誌) พยัญชนะ (+สระ)+เสียงกัก+พยัญชนะ (+สระ) =3mora

きょう (今日) พยัญชนะ+(เสียงกึ่งสระ+สระ)+สระ =2mora

จากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าการนับพยางค์ในภาษาไทยและการนับ mora ในภาษาญี่ปุ่นแตกต่างกัน กล่าวคือ ในภาษาญี่ปุ่นจะนับเสียงกัก เสียง 撥音 (ん) และสระเสียงยาวด้วย แต่ในภาษาไทยจะนับรวมเป็นเสียงพยางค์เดี่ยว ด้วยความแตกต่างนี้ทำให้ผู้เรียนชาวไทยเมื่อฟังภาษาญี่ปุ่นไม่สามารถแยกเสียงที่มีเสียงกัก เสียง 撥音 (ん) กับเสียงที่ไม่มีเสียงกัก เสียง 撥音 (ん) หรือไม่สามารถแยกเสียงสระเสียงสั้นกับสระเสียงยาวได้

2.1.4 accent และ intonation

ภาษาไทยมีเสียงวรรณยุกต์5เสียง คือ เสียงสามัญ เสียงเอก เสียงโท เสียงตรี และเสียงจัตวา คำในภาษาไทยแต่ละคำจะมีเสียงวรรณยุกต์ที่กำหนดไว้อยู่แล้ว หากออกเสียงวรรณยุกต์ผิดความหมายก็ผิดไปด้วย

ในขณะที่เดียวกัน ภาษาญี่ปุ่นมี accent และ intonation มีเสียงสูงต่ำกำหนดความหมายของคำ หากออกเสียงสูงต่ำผิดที่ความหมายก็ผิดไปด้วยเช่น ↑ ばし ออกเสียงสูงที่ตัว ば จะมีความหมายว่า “ตะเกียบ” แต่หากเป็น ば ↓ ออกเสียงสูงที่ตัว し จะมีความหมายว่า “สะพาน”

เสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยกับ accent และ intonation ในภาษาญี่ปุ่นมีความแตกต่างกัน หากผู้เรียนชาวไทยขาดความเข้าใจในเรื่องนี้ เมื่อฟังภาษาญี่ปุ่นอาจนำไปเปรียบเทียบกับเรื่องเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยทำให้เกิดความสับสนแยกเสียงสูงต่ำแบบภาษาญี่ปุ่นไม่ได้

จากการเปรียบเทียบเสียงในภาษาไทยและเสียงในภาษาญี่ปุ่นที่ยกมาข้างต้น สรุปได้ว่ามีข้อแตกต่างและกล่าวได้ว่าเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาสำหรับผู้เรียนชาวไทยดังนี้

- (1) เสียงสระประสมในภาษาไทยมีอิทธิพลต่อการฟังเสียงสระประสมในภาษาญี่ปุ่น
- (2) ภาษาไทยไม่มีพยัญชนะเสียง [g],[ts],[f],[dz],[ð],[θ],[ʃ],[ç],[z],[ʒ],[m],[n],[r] ทำให้ฟังออกยาก
- (3) เสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยมีอิทธิพลต่อการฟังแยกเสียงสั้นและเสียงยาวในภาษาญี่ปุ่น
- (4) เสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยมีอิทธิพลต่อการฟัง accent และ intonation ในภาษาญี่ปุ่น

2.2 ประเด็นที่สำคัญในการสอน

ปัญหาด้านการฟังภาษาญี่ปุ่นของผู้เรียนชาวไทยจากมุมมองในเรื่องระบบเสียงที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปและนำมาเป็นพื้นฐานในการตั้งประเด็นที่สำคัญในการสอนได้ดังต่อไปนี้

2.2.1 เสียงสระ

ในการสอนเรื่องเสียงสระ ต้องสอนเรื่อง mora หรือการนับพยางค์ในภาษาญี่ปุ่น ให้ผู้เรียนฝึกเปรียบเทียบสระเสียงสั้นและสระเสียงยาว รวมทั้งฝึกฟังเสียงสระประสมด้วย

2.2.2 เสียงพยัญชนะ

เสียงพยัญชนะที่ไม่มีในภาษาไทย นอกจากให้ผู้เรียนฝึกฟังแล้ว ควรให้ผู้เรียนฝึกออกเสียง เพื่อให้รู้ถึงความแตกต่างของเสียงที่ฟังดูคล้ายกัน ดังวิธีที่ 松野 (2002) ได้แนะนำไว้

2.2.3 เสียงพิเศษในภาษาญี่ปุ่น

ประเด็นสำคัญในการสอนเรื่องเสียงพิเศษในภาษาญี่ปุ่นเหมือนกับเรื่องเสียงสระคือ ต้องสอนเรื่อง mora หรือการนับพยางค์ในภาษาญี่ปุ่น โดยให้ความรู้เรื่องเสียงพิเศษในภาษาญี่ปุ่น ซึ่งได้แก่เสียง っ เสียง ん และเสียงยาว นับเป็น 1 พยางค์ ให้ผู้เรียนฝึกเปรียบเทียบคำที่มีเสียง っ เสียง ん กับคำที่ไม่มีเสียง っ เสียง ん นอกจากนี้การฝึกฟังเสียง 拗音 หรือคำที่มีเสียงกึ่งสระ ぢ, ぢ, じ กับคำที่ไม่ใช่ 拗音 ก็สำคัญเช่นกัน เช่น びょういん กับ びょういん หากฟังผิดความหมายก็ผิดตามไปด้วย

2.2.4 accent และ intonation

accent และ intonation เป็นเครื่องสื่อความหมาย ความรู้สึก และความตั้งใจของผู้พูด ดังนั้นในการฝึกการฟังจึงขาดการฝึกในเรื่อง accent และ intonation ไม่ได้ การฝึกฟัง accent และ intonation นั้น ต้องให้ความรู้ผู้เรียนในเรื่องของ accent และ intonation ว่าแตกต่างจากเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยอย่างไร และต้องสอนเรื่องรูปแบบต่างๆ ของ

accent และ intonation ในภาษาญี่ปุ่นด้วย

3. แนวทางในการสอน

ในบทที่3นี้จะนำข้อสรุปจากบทที่2มาเป็นพื้นฐานในการเสนอแนวทางในการสอน รวมทั้งเสนอตัวอย่างแบบฝึกหัด (task) ในตำราและสื่อการสอน โดยแรกสุดจะกล่าวถึงแนวทางของตำรา ศึกษาและนำเสนอโครงสร้างของตำราและแบบฝึกหัด (task) ลำดับต่อมาจะนำเสนอวิธีช่วยผู้เรียนในการฝึกทักษะด้านการฟังภาษาญี่ปุ่น และสุดท้ายจะนำเสนอวิธีเพื่อช่วยผู้สอนในการสอนทักษะด้านการฟังภาษาญี่ปุ่น

3.1 แนวทางของตำรา

แนวทางการสร้างตำรา ใช้บทสรุปของ トーンディノック (2004) เป็นบรรทัดฐาน ซึ่งสรุปลักษณะที่พึงประสงค์ของตำราและสื่อการสอนภาษาญี่ปุ่นด้านการฟังสำหรับผู้เรียนชาวไทยได้ว่า เป็นตำราที่มีทั้งแบบฝึกทักษะด้านการฟังแบบพื้นฐานและแบบฝึกทักษะการฟังแบบองค์รวมลักษณะของการฝึกฟังแบบแรกคือการฝึกฟังเสียงในภาษาญี่ปุ่น โดยเฉพาะเสียงที่ฟังออกยากสำหรับผู้เรียนชาวไทยและเป็นแบบฝึกที่รวมความรู้ในเรื่องไวยากรณ์เบื้องต้นด้วย ลักษณะของการฝึกฟังแบบที่สองคือการฝึกฟังโดยใช้เทคนิคกลวิธี (strategy) เช่น ฟังแล้วใช้ความรู้ที่มีอยู่คาดเดาความหมาย

3.1.1 โครงสร้างของตำรา

การสร้างแบบฝึกหัด(task)ในตำราและสื่อการสอน ในที่นี้ใช้กรอบความสามารถในการเข้าใจภาษาที่เสนอโดย Anderson (1995) เป็นพื้นฐาน แบ่งการฝึกเป็นสามระดับขั้น ขั้นที่หนึ่ง「知覚 (preception)」เป็นระดับต่ำสุด ในระดับนี้จะฝึกในเรื่องความเข้าใจหน่วยเสียงเป็นการฝึกฟังในระดับคำ ขั้นที่สอง「分解析 (parsing)」ระดับขั้นนี้จะฝึกการฟังแบบเป็นประโยค และขั้นสุดท้าย「新情報を既存の意味情報との関連付け (utilization)」เป็นระดับสูงสุด ฝึกฟังข้อมูลข่าวสารใหม่โดยใช้ความรู้ที่มีอยู่เดิมในการจับใจความ

(1) ระดับขั้นที่หนึ่ง

การฝึกในระดับนี้ เป็นการฝึกฟังคำศัพท์โดยฟังเทปแล้วเลือกว่าคำศัพท์ใดที่ตรงกับเทป ในแบบฝึกหัด (task) มีตัวเลือกสองแบบ แบบแรกจะมีตัวเลือกที่มีความหมายและตัวเลือกที่ไม่มีความหมาย แบบที่สองเป็นตัวเลือกที่มีความหมายทั้งหมด

ตัวอย่าง

ตัวเลือกที่มีความหมายและตัวเลือกที่ไม่มีความหมาย

A あつい B あちゆい C あすい

ตัวเลือกที่มีความหมายทั้งหมด

A かき B かぎ C がき

(2) ระดับขั้นที่สอง

การฝึกในระดับนี้มีการฝึกฟังแยกเสียงสั้นยาว หรือฝึกฟัง accent และ intonation มีแบบฝึกสองแบบ แบบแรกเทปจะพูดประโยคเดียวแล้วให้เลือกประโยคที่ตรงกับเทป แบบที่สองเทปจะพูดทั้งสองประโยคแล้วให้เลือกประโยคที่ออก

เสียงได้ถูกต้อง

ตัวอย่าง

เลือกประโยคที่ตรงกับเทป

A すみません、きいてください。

B すみません、きてください。

เลือกประโยคที่ออกเสียงได้ถูกต้อง

A ↑はしでたべます。

B は↑しでたべます。

(3) ระดับขั้นที่สาม เป็นการฝึกฟังประโยคที่ยาวขึ้น หรือบทสนทนา

ตัวอย่าง

ฟังเทปแล้วคิดว่าผู้พูดต้องการให้ทำอะไร

A ผู้พูดเอ็นดูแมว ต้องการให้นำแมวมาให้ตน

B ผู้พูดคิดว่าแมวเกะกะ ต้องการให้นำแมวออกไปจากสถานที่นั้น

สคริปต์ あっ！あそこ、ねこが、だれか¹とってきて。

จากการศึกษาแนวทางการสร้างตำราและวิธีการฝึกที่กล่าวมาข้างต้น โครงสร้างของตำราจึงประกอบไปด้วย 「PREPARATION」 เป็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ผู้เรียนกำลังจะได้ฟัง ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกคิด และได้ทบทวนความรู้ต่าง ๆ ที่ผู้เรียนมี เป็นการเตรียมตัวผู้เรียนก่อนฟัง 「音声」 เป็นการฝึกฟังเสียงในภาษาญี่ปุ่น ในแต่ละบทจะมีสองข้อ ข้อที่หนึ่งจะเน้นการฝึกฟังเสียงที่ฟังออกยากสำหรับผู้เรียนชาวไทย ข้อที่สองจะเน้นในเรื่องความรู้เกี่ยวกับ accent และ intonation การฝึกฟังสำเนียงที่ออกเสียงแบบมาตรฐาน นอกจากนี้ยังมีการฝึกฟังแล้วจับอารมณ์ หรือวัตถุประสงค์ของผู้พูดด้วยและ「聴解」เป็นการฝึกฟังบทสนทนา โดยบทแรก ๆ จะเป็นบทสนทนาที่มีขนาดสั้น และจะเริ่มยาวขึ้นในบทหลังๆ สำหรับแบบฝึกในส่วนของ 「聴解」 นี้มีทั้งการฟังแล้วจับเสียงที่ฟังยาก ฟังแล้วจับใจความ ฟังแล้วคิดตามว่าจะต้องทำอย่างไรจึงจะเหมาะสม

ตัวอย่าง

「PREPARATION」

นักศึกษาทราบหรือไม่ว่า สถานที่ต่อไปนี้จะเปิดทำการวันและเวลาใดบ้าง
หอสมุดแห่งชาติ

「音声」

テープを聞いてテープが言った単語を選んでください。

ฟังและเลือกคำศัพท์ที่ตรงกับเทป

A しちじ

B いちにち

C いちじ

สคริปต์ いちじ

テープを聞いてください。話し手はどんな感情をもっていますか。

ฟังเทป แล้วคิดว่าผู้พูดอยู่ในอารมณ์ใด หรือมีจุดประสงค์ใด (บอกเล่า, โกรธ, ต้องการปฏิเสธ)

1) _____

2) _____

3) _____

สคริปต์ 1) ちょっと、いいすぎじゃない? 2) ちょっと、おてあらいへいってきます。3) ちょっと... いそがしいので、)

「聴解」

原田さんとマリさんの会話を聞いてください。博物館の休みは何曜日ですか。

博物館の休みは何曜日ですか。

A 月曜日です。

B 火曜日です。

C 月曜日と火曜日です。

D 土曜日と日曜日です。

สคริปต์

原田: あのう、博物館にも行きたいんですけど。

マリ: 博物館ですか。すぐそこなんですが、げつ、か・ー は休みなんです。

原田: え、そうですか。今日は...月曜日 ああ、だめですね。

マリ: さんねんですが、また、今度。

原田: はい。

3.1.2 แบบฝึกหัด (task)

ตำราและสื่อการสอนที่มีจำหน่ายในเมืองไทยยังมีเนื้อหาและแบบฝึกหัด (task) บางส่วนที่ไม่พอเพียงสำหรับผู้เรียนชาวไทย อีกทั้งเนื้อหาบางส่วนเป็นเรื่องใกล้ตัวผู้เรียนทำให้เข้าใจยากและนำมาปรับใช้ได้ยาก เพื่อแก้ปัญหาจึงขอเสนอแบบฝึกหัด (task) ที่กำหนดเนื้อหาและสถานการณ์ที่เป็นเรื่องใกล้ตัวผู้เรียนชาวไทย กล่าวคือเมื่อคำนึงถึงความเป็นจริงแล้ว บุคคลที่ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทยมีโอกาสได้พูดคุยโดยใช้ภาษาญี่ปุ่นคืออาจารย์ชาวญี่ปุ่น หรือนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวญี่ปุ่น ดังนั้นตัวละครหลักในบทสนทนาจึงเป็นนักศึกษาชาวไทยกับอาจารย์ชาวญี่ปุ่น นักศึกษา ชาวไทย กับเพื่อนนักศึกษแลกเปลี่ยนชาวญี่ปุ่น นอกจากนี้ในบางบทสนทนายังมีตัวละครอื่นๆ เช่นนักท่องเที่ยวยุโรป คุณแม่อุปถัมภ์ชาวญี่ปุ่น เป็นต้น ส่วนสถานการณ์ในบทสนทนานั้น เน้นเรื่องที่เป็นสถานการณ์ในชีวิตประจำวันของนักศึกษาซึ่งมีทั้งสถานการณ์ที่เกิดในสถานศึกษาและสถานการณ์ที่เกิดนอกสถานศึกษา

ตัวอย่าง

สถานการณ์ที่เกิดในสถานศึกษา

เป็นสถานการณ์ที่มีอาคันตุกะมาเยี่ยมชมชั้นเรียนบทสนทนานี้ให้นักศึกษาได้ฝึกฟังเสียงที่ฟังออกยากสำหรับผู้เรียนชาวไทย

สมัครปต์ 次の会話を聞いてください。ゲストの名前は何か。

ที่ห้องเรียน อาจารย์แนะนำอาจารย์ให้นักศึกษารู้จัก ฟังและตอบคำถาม

先生： みなさん、こんにちは。

今日はゲストがいます。永野 美智子さんです。

永野さん、自己紹介、お願いします。

ゲスト： はじめまして。私は九州大学の学生で、永野美智子です。どうぞ、よろしく。

ゲストの名前は何か。

A なかお みちこさんです。 B ながお みちこさんです。

C なかの みちこさんです。 D ながの みちこさんです。

ตัวอย่าง

สถานการณ์ที่เกิิดนอกสถานศึกษา

เป็นสถานการณ์ที่ชาวญี่ปุ่นที่รู้จักกันกับนักศึกษาชาวไทยมาเที่ยวประเทศไทยและได้ฝากข้อความทางโทรศัพท์ไว้ บทสนทนาให้นักศึกษาได้ฝึกฟังเสียงที่ฟังออกยากสำหรับผู้เรียนชาวไทย เช่นเดียวกับตัวอย่างข้างบน

สมัครปต์ 伝言を聞いてください。だれからの電話ですか。

ฟังเสียงตอบรับจากโทรศัพท์แล้วตอบคำถาม

伝言： あ、横浜の鈴木 しおりです。ひさしぶりです。

あのう、私、今、ツアーで、バンコクなんです。

21日までいます。また電話します。

だれからの電話ですか。

รูปแบบของการฝึกเริ่มจากง่ายไปหายาก ในแต่ละบทจะเริ่มจากฟังแล้วเลือกคำตอบจากตัวเลือกหรือภาพที่ให้มา ต่อจากนั้นเป็นการฟังบทสนทนาแล้วเขียนตอบ

3.2 แนวทางการช่วยผู้เรียนในการฝึก

เพื่อเป็นการช่วยผู้เรียนชาวไทยในการฝึกทักษะด้านการฟังภาษาญี่ปุ่นระดับต้น ทั้งเป็นการช่วยผู้ศึกษาและต้องการฝึกด้วยตนเอง ตำราและสื่อการสอนควรมีลักษณะที่ผู้เรียนสามารถเข้าใจได้ง่าย โดยแต่ละบทมีคำอธิบายคำศัพท์ และมีคำอธิบายเพิ่มเติมในส่วนที่เป็นความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา เช่น ธรรมเนียมปฏิบัติของชาวญี่ปุ่น หรือความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของญี่ปุ่น รวมทั้งมีคำอธิบายสถานการณ์ ส่วนที่เป็นคำถาม คำอธิบายคำศัพท์ เป็น

ภาษาไทยเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่าย และมีการคำนึงถึงความสามารถในการใช้ภาษาญี่ปุ่นของผู้เรียนในการตอบคำถาม หากไม่สามารถเขียนเป็นภาษาญี่ปุ่นให้ผู้เรียนเขียนตอบเป็นภาษาไทยได้

ตัวอย่างการอธิบายสถานการณ์

問題1~5: マリさんの友達のお姉さんの原田さんがバンコクへ来ました。マリさんはバンコクを案内します。

ข้อ 1~5 คุณฮาราคะซึ่งเป็นพี่สาวของเพื่อนของมะลิมาที่กรุงเทพฯ มะลิพาชมและแนะนำสถานที่ต่างๆ ในกรุงเทพฯ ฟังบทสนทนาแล้วตอบคำถาม

ตัวอย่างคำอธิบายคำศัพท์

語彙		คำศัพท์	
1. お姉さん	พี่สาว	2. 案内します	แนะนำ นำชมสถานที่
3. 「ワット・プラケオ」	วัดพระแก้ว	4. 日本語	ภาษาญี่ปุ่น
		5. 何と申しますか	เรียกว่าอะไร

ตัวอย่างคำอธิบายเพิ่มเติม

補足 เพิ่มเติม
ในกรณีที่เป็นการคำศัพท์ที่ไม่เคยได้ยินมาก่อน แล้วเกิดความสงสัย หรือเวลาที่ได้ยินไม่ชัด นอกจากจะให้ประโยค 「すみません、もういちどいってください (ませんか)。」 ขอร้องให้พูดหรืออธิบายอีกครั้งด้วย น้ำเสียงที่สุภาพแล้ว อาจแสดงสีหน้าสงสัย แล้วใช้วิธีพูดทวน ในสิ่งที่ได้ยินเช่นตัวอย่างในบทสนทนาข้างบน 「えっ、ふっ...」 แต่ควรระวังในเรื่องของน้ำเสียงให้สุภาพด้วย

3.3 แนวทางในการช่วยผู้สอน

สำหรับผู้สอนชาวไทยที่ไม่มั่นใจในการออกเสียงภาษาญี่ปุ่น สามารถใช้วิธีขอให้ผู้สอนชาวญี่ปุ่นบันทึกเสียงให้ แต่ในกรณีที่ไม่มีผู้สอนชาวญี่ปุ่นในสถานศึกษา ตำราหรือสื่อการสอนที่จะเป็นแนวทางในการช่วยผู้สอนได้คือตำราที่คำนึงถึงประเด็นที่สำคัญในการสอนทักษะด้านการฟังดังที่สรุปไว้ข้างต้น และมีคำอธิบายวิธีการสอนอย่างละเอียดและยกตัวอย่างให้เห็นได้อย่างชัดเจน รวมทั้งแนะนำแหล่งความรู้และข้อมูลที่สามารถนำมาใช้ประกอบการสอนได้

4. บทสรุปและแผนที่จะปฏิบัติต่อไป

จากการศึกษาด้านระบบเสียงโดยการเปรียบเทียบระบบเสียงภาษาไทยและภาษาญี่ปุ่น รวมทั้งการศึกษาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่าเสียงที่มีปัญหาสำหรับผู้เรียนชาวไทยคือเสียงที่ไม่มีในระบบเสียงภาษาไทย ได้แก่เสียง [g], [ts], [ʃ], [dz], [tʃ], [θ], [ʃ], [ç], [z], [ʒ], [ŋ], [r] นอกจากนี้ยังมีความแตกต่างในเรื่องของพยางค์กับ mora ซึ่งการขาดความรู้ในเรื่องนี้ทำให้เกิดปัญหาฟังผิดหรือฟังออกยาก และเสียงวรรณยุกต์ของไทยแตกต่างจาก accent และ intonation ในภาษาญี่ปุ่น หากขาดความรู้ในเรื่องนี้นอกจากจะไม่เข้าใจความหมายของคำ ยังทำให้ไม่เข้าใจอารมณ์ ความรู้สึกหรือความตั้งใจของผู้พูดด้วย การสอนและฝึกทักษะด้านการฟังภาษาญี่ปุ่นจึงไม่สามารถละเลยในประเด็นเหล่านี้ได้

บทความนี้ได้เสนอประเด็นที่สำคัญและแนวทางการสอนตลอดจนแนวทางของตำราและสื่อการสอน โดยยกตัวอย่างแบบฝึกหัดด้วย แต่ยังคงขาดประเด็นในเรื่องของเทคนิคกลวิธีการสอนโดยละเอียดซึ่งประเด็นนี้จะขอศึกษาและนำเสนอต่อไป นอกจากนี้การทำตำราและสื่อการสอนรวมทั้งนำไปใช้จริงและศึกษาผลก็เป็นแผนที่จะต้องปฏิบัติ เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาตำราและสื่อการสอนต่อไป

บรรณานุกรม

- アサダーユット・チューシー (2004) 「タイ語母語話者の日本語発音に関する干涉の考察と指導提
案」『国際交流基金バンコク日本文化センター日本語教育紀要』第1号、国際交流基金バンコク
日本文化センター、21-38
- 大西晴彦 (1976) 「タイ人の発音に関する若干の考察」『国際学友会日本語学校 紀要』第1号、
65-80
- 大西晴彦 (1977) 「タイ人のアクセントに関する若干の考察」『国際学友会日本語学校 紀要』第
2号、24-44
- 垣田直巳監修 (1984) 『英語のリスニング』、大修館書店
- 鈴木忍 (1963) 「発音の指導と問題点—タイ語国民を中心に—」『日本語教育』第2号、日本語教
育学会、7-20
- トーンディノック・スカンヤー (2004) 「タイ人学習者向け初級聴解教材開発のための基礎研究」
『比較社会文化研究』第16号、九州大学大学院比較社会文化学府・研究院、101-116
- 『日本語教育学会』(1982) 日本語教育事典縮別版、大修館書店
- 松野和彦 (2002) 「音声学と外国語教育」『シリーズ言語科学5 日本語学と言語教育』、東京大学
出版会、121-147
- Anderson, J. R. (1995). Cognitive psychology and its implications. (4th ed.). New York : W. H. Freeman.
- จินดา เสงสมบูรณ์.(1999)ภาษาศาสตร์เบื้องต้น. สุวีริยาสาส์น

